

Kohtuasi 161/84

[...]

Bundesgerichtshof'i eelotsusetaotlus
Konkurents – Frantsiisilepingud

[...]

1. Konkurents – Lepingud, otsused ja kooskõlastatud tegevus – Negatiivne mõju konkurentsile – Kauba turustamiseks sõlmitud frantsiisilepinguid tuleb hinnata nende lepingute sätete ja majandusliku konteksti alusel
(EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõige 1)

2. Konkurents – Lepingud, otsused ja kooskõlastatud tegevus – Negatiivne mõju konkurentsile – Kauba turustamiseks sõlmitud frantsiisilepingud – Frantsiisisüsteemi toimimiseks vältimatult vajalikud lepingutingimused – Õiguspärasus – Turgude jagamist käsitlevad lepingutingimused – Õigusvastasus
(EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõige 1)

3. Konkurents – Lepingud, otsused ja kooskõlastatud tegevus – Kauba turustamiseks sõlmitud frantsiisilepingud – Hinnasoovitused – Lubatavus – Tingimused
(EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõige 1)

4. Konkurents – Lepingud, otsused ja kooskõlastatud tegevus – Mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele – Kauba turustamiseks sõlmitud frantsiisilepingud, mille tulemuseks on turgude jagamine
(EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõige 1)

5. Konkurents – Lepingud, otsused ja kooskõlastatud tegevus – Keeld – Grupierand – Määrus nr 67/67 – Kauba turustamiseks sõlmitud frantsiisilepingud – Ei ole kohaldatav
(Komisjoni määrus nr 67/67)

[...]

EUROOPA KOHTU OTSUS

28. jaanuar 1986*

Kohtuasjas 161/84,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

mille esemeks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Bundesgerichtshof'i esitatud taotlus, millega soovitakse nimetatud kohtus pooleli olevas vaidluses järgmiste poolte vahel:

Pronuptia de Paris GmbH, Frankfurt am Main,

ja

Pronuptia de Paris Irmgard Schillgalis, Hamburg,

eelotsust EMÜ asutamislepingu artikli 85 ja komisjoni 22. märtsi 1967. aasta määruse nr 67/67/EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 3 kohaldamise kohta ainuõigusliku turustuskokkuleppe liikide suhtes (EÜT 57, 1967, lk 849) tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president A. J. Mackenzie Stuart, kodade esimehed U. Everling, K. Bahlmann ja R. Joliet, kohtunikud T. Koopmans, O. Due ja Y. Galmot,

kohtujurist: P. VerLoren van Themaat,

kohtusekretär: D. Louterman,

arvestades märkusi, mille Euroopa Kohtule esitasid

põhikohtuasja hageja, esindaja: Dr Rainer Bechtold,

põhikohtuasja kostja, esindaja: Dr Eberhard Kolonko,

Prantsuse Vabariik, esindaja: S. C. de Margerie,

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: Dr Norbert Koch,

kuulanud ära 19. juunil 1985 toimunud istungil esitatud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

Põhjendused

1. Oma 15. mai 1984. aasta otsusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 25. juunil 1984, esitas Bundesgerichtshof EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Euroopa Kohtule mitu eelotsuse küsimust, mis puudutavad EMÜ asutamislepingu artikli 85 ja komisjoni

22. märtsi 1967. aasta määruse nr 67/67/EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 3 kohaldamise kohta ainuõigusliku turustuskokkuleppe liikide suhtes (EÜT 57, 1967, lk 849) tõlgendamist, et teha kindlaks, kas nimetatud sätted on kohaldatavad frantsiisilepingute suhtes.

2. Need küsimused tõusetusid Pronuptia de Paris GmbH, asukohaga Frankfurt am Mainis, (edaspidi frantsiisandja), mis on samanimelise Prantsuse äriühingu tütarühing, ja pr Schillgalis'e, kes viib Hamburgis äritegevust ellu Pronuptia de Paris nime all (edaspidi frantsiisivõtja), vahelises kohtumenetluses, mis puudutab frantsiisivõtja kohustust maksta frantsiisandjale tasumata jäänud kastutustasusid frantsiisivõtja käibelt aastatel 1978–1980.

3. Frantsiisandja Prantsuse emaühing müüb pruutkleite ja muid pulmades kantavaid rõivaesemeid kaubamärgi “Pronuptia de Paris” all. Saksamaa Liitvabariigis müüakse neid tooteid kauplustes, mida käitab nimetatud äriühingu tütarühing, ja iseseisvate jaemüüjate kaudu, kes tegutsevad tütarühingu poolt omaenda ja oma emaühingu nimel sõlmitud frantsiisilepingute alusel.

4. Kolme 24. veebruaril 1980 sõlmitud frantsiisilepingu alusel omandas frantsiisivõtja frantsiisi kolme eraldiseisva tsooni – Hamburgi, Oldenburgi ja Hannoveri tarbeks. Need kolm lepingut on sõnastuse osas praktiliselt identsed. Lepingud sisaldavad järgmisi sätteid:

5. Frantsiisandja:

a) annab frantsiisivõtjale lepingule lisatud kaardil piiritletud territooriumi osas oma toodete ja teenuste turustamiseks kaubamärgi “Pronuptia de Paris” kasutamise ainuõiguse ning reklaamimisõiguse;

b) kohustub mitte avama ühtki muud Pronuptia kauplust nimetatud territooriumil ning mitte pakkuma tooteid ja teenuseid kolmandatele isikutele sellel territooriumil;

c) kohustub abistama frantsiisivõtjat tema äritegevuse kaubanduslikes aspektides, reklaamimisel, kaupluse sisustamisel ja kujundamisel, personali koolitamisel, müügivõtete, moe ja toodete osas, kauba sisseostmisel ja turustamisel ning üldiselt kõiges, mis frantsiisandja kogemuste kohaselt tõenäoliselt aitab kaasa frantsiisivõtja äritegevuse käibe ja kasumi suurendamisele.

6. Frantsiisivõtja, kes jääb oma ettevõtte ainuomanikuks ja võtab enesele kõik sellega seonduvad riskid, on kohustatud:

a) müüma tooteid kaubanime ja -märgi “Pronuptia de Paris” all ainult lepingus määratletud kauplustes, mis peavad olema sisustatud ja kujundatud peamiselt pulmarõivaste müügi tarbeks vastavalt frantsiisandja juhiste ja viisil, mis edendab Pronuptia keti kuvandit, ning mida ei tohi muuta ega teistesse asukohtadesse üle viia ilma frantsiisandja nõusolekuta;

b) ostma frantsiisandjalt 80% pruutkleitidest ja muudest pulmarõivastest ning frantsiisivõtja enda määratud hulgal kokteili- ja õhtukleite, hankides ülejäänud osa kaubast ainult frantsiisandja poolt heaks kiidetud tarnijatelt;

c) maksuma talle võimaldatud eeliste eest frantsiisandjale lepingujärgsele territooriumile sisenemise ühekordset tasu summas 15 000 Saksa marka ning lepingu kogu kehtivusaja vältel kasutustasu summas 10% Pronuptia toodete ja kõigi muude toodete müügi kogukäibest; kõnealune kasutustasu ei laiene siiski teistelt tarnijatelt kui Pronuptia ostetud õhtukleitidele;

d) arvestama frantsiisandja poolt soovituslike jaehindadena viidatud hindu; see säte ei piira siiski frantsiisivõtja vabadust määrata oma edasimüügihinnad ise;

e) reklaamima end lepingujärgsel territooriumil ainult frantsiisandja nõusolekul ning igal juhul kooskõlastama oma reklaamid frantsiisandja rahvusvaheliste ja riigisiseste reklaamidega, levitama katalooge ja muid frantsiisandja poolt võimaldatud reklaammaterjale oma parimate võimete kohaselt ning üldiselt rakendama talle frantsiisandja poolt edastatud turustusmeetodeid;

f) tagama, et pulmarõivaste müük on tema tegevuse peamine eesmärk;

g) hoiduma lepingu kehtivusaja vältel ja ühe aasta jooksul pärast lepingu lõppemist Pronuptia kauplustele mis tahes viisil konkurentsi osutamisest ning täpsemalt mitte alustama äritegevust, mis on identne või sarnane lepingu alusel ellu viidava tegevusega ning mitte osalema sellises äritegevuses otseselt ega kaudselt Saksamaa Liitvabariigis, Lääne-Berliinis ega üheski piirkonnas, kus Pronuptia on juba mis tahes moel esindatud;

h) ilma frantsiisandja eelneva nõusolekuta mitte delegeerima kolmandatele isikutele lepingust tulenevaid õigusi ega kohustusi ega lepingu alusel ellu viidavat tegevust, kusjuures frantsiisandja ei või nõusoleku andmisest keelduda, kui selline delegeerimine tuleneb tervislikest põhjustest ning kui uus lepinguosaline tõendab, et ta on maksejõuline ja et ta ei konkureeri frantsiisandjaga ühelgi viisil.

7. Esimese astme kohtu otsusega kohustati frantsiisivõtjat tasuma aastate 1978–1980 käibelt tasumisele kuulunud kasutustasude võlg summas 158 502 Saksa marka. Frantsiisivõtja esitas apellatsioonkaebuse Frankfurt am Maini Oberlandesgericht'ile ning väitis võla tasumise kohustuse vaidlustamiseks apellatsioonimenetluses, et kõnealused lepingud on vastuolus EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõikega 1 ja et neile ei laiene komisjoni määrusest nr 67/67/EMÜ tulenev grupierand, mida võimaldatakse ainuõiguslike turustuskokkulepete teatud liikidele. Oma 2. detsembri 1982. aasta otsuses toetas Oberlandesgericht frantsiisivõtja argumente. Oberlandesgericht otsustas, et ainuõigusega kaasnevad vastastikused kohustused kujutavad endist konkurentsi piiramist ühisturul, kuna frantsiisandja ei saanud varustada lepingujärgsel territooriumil ühtki teist edasimüüjat ning frantsiisivõtja võis teistest liikmesriikidest muid tooteid osta ja neid edasi müüa ainult piiratud ulatuses. Kuna kõnealustele lepingutele ei saa kohaldada artikli 85 lõikes 3 viidatud erandit, tuleb neid lepinguid Oberlandesgericht'i arvates pidada artikli 85 lõike 2 alusel õigustühisteks. Erandi tegemise osas asus Oberlandesgericht seisukohale, et tema ülesanne ei ole otsustada, kas komisjoni määrus nr 67/67/EMÜ on

frantsiisilepingute suhtes põhimõtteliselt kohaldamatu. Oberlandesgericht'i arvates sisaldavad kõnealused lepingud igal juhul kohustusi, mis väljuvad nimetatud määruse artiklis 1 kirjeldatud kohustuste raamest ja mis tekitavad konkurentsipiiranguid, mida artikkel 2 ei hõlma.

8. Frantsiisiandja esitas Oberlandesgericht'i otsuse peale apellatsioonkaebuse Bundesgerichtshof'ile, väites, et jõusse peaks jääma esimese astme kohtu otsus. Bundesgerichtshof asus seisukohale, et apellatsioonimenetluse tulemus sõltub ühenduse õiguse tõlgendamisest. Seetõttu taotles Bundesgerichtshof Euroopa Kohtult eelotsust järgmiste küsimuste kohta:

“1) Kas EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõige 1 on kohaldatav selliste menetlusosaliste vahel sõlmitud lepingutega sarnaste frantsiisilepingute suhtes, mille eesmärk on luua teatav turustussüsteem, kus frantsiisiandja pakub frantsiisivõtjale lisaks toodetele ka teatud kaubanimedid, kaubamärke, turundusmaterjale ja teenuseid?

2) Kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt, siis kas selliste lepingute suhtes on kohaldatav komisjoni 22. märtsi 1967. aasta määrus nr 67/67/EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 3 kohaldamise kohta ainuõigusliku turustuskokkuleppe liikide suhtes (grupierand)?

3) Kui teisele küsimusele vastatakse jaatavalt, siis:

a) Kas määrus nr 67/67/EMÜ on kohaldatav ka siis, kui ühe lepinguosalise moodustavad mitmed ettevõtjad, kes, ehkki nad on juriidiliselt iseseisvad, on omavahel kaubanduslike sidemete kaudu seotud ja moodustavad lepingu eesmärgil ühtse majandusüksuse?

b) Kas määrus nr 67/67/EMÜ ja eriti selle artikli 2 lõike 2 punkt c on kohaldatav frantsiisivõtja kohustuse suhtes reklaamida oma tegevust ainult frantsiisiandja eelneval nõusolekul ja frantsiisiandja reklaamipõhimõtetega kooskõlas oleval viisil, kasutades frantsiisiandja poolt edastatud reklaammaterjale ja rakendades üldiselt frantsiisiandjaga sarnaseid turustusmeetodeid? Kas eeltooduga seoses on oluline, et frantsiisiandja reklaammaterjalid sisaldavad hinnasoovitusi, mis ei ole siduvad?

c) Kas määrus nr 67/67/EMÜ ning eriti selle artikli 1 lõike 1 punkt b, artikli 2 lõike 1 punkt a ja artikli 2 lõike 2 punkt b on kohaldatavad frantsiisivõtja kohustuse suhtes piirduda lepingujärgsete toodete müümisel ainuüksi või vähemalt suuremas osas spetsiifiliste äriruumidega, mis on selleks eesmärgiks spetsiaalselt kohandatud?

d) Kas määrus nr 67/67/EMÜ ja eriti selle artikli 1 lõike 1 punkt b on kohaldatav frantsiisivõtja (kes peab enamiku oma kaubast ostma frantsiisiandjalt) kohustuse suhtes osta kõik ülejäänud lepingujärgsed tooted ainult frantsiisiandja poolt heaks kiidetud tarnijatelt?

e) Kas määrus nr 67/67/EMÜ lubab kehtestada frantsiisiandja kohustust anda frantsiisivõtjale kaubandus-, reklaami- ja ärialast tuge?”

Esimene küsimus

9. Frantsiislandja Pronuptia de Paris GmbH (asukohaga Frankfurt am Mainis) väidab, et igasugune frantsiisilepingute süsteem lubab kombineerida klientide silmis ühtse kuvandi tekitamist võimaldavast turustamisvõrgust (näiteks tütarettevõtjate süsteemist) tulenevaid eeliseid toodete turustamisega iseseisvate jaemüüjate kaudu, kes kannavad müügiga seotud riske ise. Selline süsteem rajaneb vertikaalsete lepingute võrgustikul, mille eesmärk on luua ühetaoline kuvand avalikkuse silmis ja mis tugevdab frantsiislandja konkurentsivõimet horisontaalsel tasandil, st teiste turustamissüsteemidega võrreldes. See süsteem võimaldab ettevõtjal, kel vastasel juhul puuduksid vajalikud rahalised vahendid, luua väljaspool omaenda piirkonda turustusvõrgu, milles väikesed ettevõtjad saavad osaleda frantsiisivõtjatena, säilitades samas oma iseseisvuse. Nimetatud eeliseid arvestades ei ole artikli 85 lõige 1 frantsiislandja arvates kohaldatav, kui frantsiisilepingud ei sisalda lepinguosaliste vabaduse piiranguid, mis ületavad igasuguse frantsiisistüsteemiga paratamatult kaasnevaid piiranguid. AINUõIGUSEST tulenevad tarne- ja hankekohustused, millega sätestatakse ühtne tootevalik, reklaamimine ja kauplusekujundus ning lepingu alusel tarnitud toodete muudes kauplustes müümise keeld, on frantsiisilepingu olemuslikud osad, millele artikli 85 lõiget 1 ei saa kohaldada.

10. Frantsiisivõtja pr Schillgalis on seisukohal, et esimesele küsimusele tuleb vastata jaatavalt. Kõnealuste lepingute kõige märkimisväärsemaks omaduseks on frantsiisivõtjale võimaldatav territoriaalne kaitse. Neid lepinguid ei saa võrrelda agendilepingutega, kuna frantsiisivõtjad tegutsevad erinevalt agentidest omaenda nimel ja arvel ning kannavad ise kõik kauplemisriskid. Kõnesolev frantsiisilepingute süsteem tekitab märkimisväärseid konkurentsipiiranguid, arvestades asjaolu, et Pronuptia on maailma juhtiv pruutkleitide ja pulmarõivaste tarnija, mida ta ka ise kinnitab.

11. Prantsuse valitsus väidab, et ehkki artikli 85 lõige 1 võib olla kohaldatav kauba turustamiseks sõlmitud frantsiisilepingute suhtes, ei pea seda vältimatult kohaldama, arvestades taoliste lepingute positiivseid aspekte.

12. Komisjon rõhutab, et artikli 85 lõike 1 kohaldamisala ei piirdu teatud lepinguliikidega ja järeldab, et vastavate tingimuste täitumisel on artikli 85 lõige 1 kohaldatav ka nii registreeritud kui registreerimata ärinimedele ja kaubamärkide kasutamise õiguse andmist, teenuste osutamist ja kauba tarnimist käsitlevate lepingute suhtes.

13. Kõigepealt tuleks juhtida tähelepanu asjaolule, et frantsiisilepingud, mille õiguspärasust ei ole Euroopa Kohtus varasemalt kahtluse alla seatud, on olemuslikult väga erinevad. Euroopa Kohtule esitatud teabest ilmneb, et tuleb teha vahet frantsiisilepingute erinevate liikide vahel. Täpsemalt tuleb eristada (i) teenusefrantsiise, mille puhul frantsiisivõtja osutab teenust frantsiislandja äri- või kaubanime ja mõnikord ka kaubamärki kasutades vastavalt frantsiislandja juhiste; (ii) toomisfrantsiise, mille puhul frantsiisivõtja valmistab tooteid vastavalt frantsiislandja juhiste ja müüb neid tooteid frantsiislandja kaubamärgi all; ning (iii) müügifrantsiise, mille puhul frantsiisivõtja lihtsalt müüb teatud tooteid kaupluses, mis tegutseb frantsiislandja ärinime või kaubamärgi all. Käesolevas otsuses käsitleb Euroopa Kohus ainult kolmandat liiki lepinguid, millele selgesõnaliselt viitavad ka eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused.

14. Teatud toodete turustamiseks sõlmitud frantsiisilepingute vastavust artikli 85 lõikele 1 ei saa hinnata abstraktselt, vaid hindamise aluseks peavad olema taolises lepingus sisalduvad sätted. Et Bundesgerichtshof'ile antav vastus oleks võimalikult otstarbekas, käsitleb Euroopa Kohus ainult eespool kirjeldatud lepinguid.

15. Kirjeldatud liiki müügifrantsiiside süsteemis annab ettevõtja, kes tegutseb teatud turul müüjana ja on seega töötanud välja teatud turustusmeetodid, iseseisvatele ettevõtjatele tasu eest õiguse tegutseda teistel turgudel, kasutades esimesena nimetatud ettevõtja ärinime ja tema edule kaasa aidanud turustusmeetodeid. Teatava müügiviisi asemel on sellisel juhul pigem tegemist ettevõtja võimalusega saada rahalist kasu oma kogemustest, investeerimata selleks omaenda kapitali. Lisaks annab see süsteem vajalike kogemusteta ettevõtjatele juurdepääsu meetoditele, mida neil vastasel juhul ei oleks võimalik märkimisväärsete jõupingutusteta omandada, ja võimaluse saada kasu frantsiisandja ärinime mainest. Selles mõttes erinevad kauba turustamiseks sõlmitud frantsiisilepingud esindusmüügilepingutest ja lepingutest, mille alusel teatud jaemüüjad kaasatakse valikuliselt turustusüsteemi, sest selliste lepingutega ei kaasne ühtse ärinime kasutamist, ühtsete turustusmeetodite kasutamist ega saadud eeliste eest kasutustasude maksmist. Selline süsteem, mis võimaldab frantsiisandjal saada kasu oma edust, ei piira iseenesest konkurentsi. Selle süsteemi toimimiseks peavad olema täidetud kaks tingimust.

16. Esiteks peab frantsiisandjal olema võimalik edastada frantsiisivõtjatele oma oskusteavet ja anda frantsiisivõtjatele vajalikku abi, võimaldamaks neil rakendada frantsiisandja meetodeid, riskeerimata samas sellega, et see oskusteave ja abi võiksid kasvõi kaudselt kasulikuks osutada konkurentidele. Seega ei kujuta selle riski vältimiseks vajalikud lepingutingimused endast konkurentsi piiramist artikli 85 lõike 1 tähenduses. Sama kehtib ka lepingutingimuse kohta, mis keelab frantsiisivõtjal lepingu kehtivuse ajal ja mõistliku perioodi jooksul pärast lepingu lõppemist avada samasugust või sarnast kauplust piirkonnas, kus frantsiisivõtja osutaks konkurentsi võrgustiku mõnele liikmele. Sama võib öelda ka frantsiisivõtja kohustuse kohta mitte võõrandada oma kauplust teisele isikule ilma frantsiisandja eelneva nõusolekuta; sellise tingimuse eesmärk on välistada olukord, kus konkurendid saavad kaudselt kasu frantsiisivõtjale antud oskusteabest ja abist.

17. Teiseks peab frantsiisandjal olema võimalik võtta meetmeid, mis on vajalikud tema ärinime või kaubamärgi all tegutseva võrgustiku identiteedi ja maine säilitamiseks. Seega ei kujuta sellel eesmärgil kontrollisüsteemi loomist käsitlevad lepingutingimused endast konkurentsi piiramist artikli 85 lõike 1 tähenduses.

18. Sama kehtib ka frantsiisivõtja kohustuse kohta rakendada frantsiisandja poolt välja töötatud turustusmeetodeid ja kasutada talle edastatud oskusteavet.

19. Sama võib öelda ka frantsiisivõtja kohustuse kohta müüa lepingujärgseid tooteid ainult frantsiisandja juhiste kohaselt sisustatud ja kujundatud ruumides – selle kohustuse eesmärk on tagada teatud nõuetele vastav ühtne kauba väljapanek. Samad nõuded kehtivad ka kaupluse asukoha suhtes – asukoha valik võib samuti mõjutada võrgustiku mainet. Seega on mõisteta, et frantsiisivõtja ei või oma kauplust ilma frantsiisandja eelneva nõusolekuta teise asukohta üle viia.

20. Lepingutingimus, mis keelab frantsiisivõtja lepingujärgsete õiguste ja kohustuste üleandmise ilma frantsiisandja nõusolekuta, kaitseb viimase õigust valida vabalt frantsiisivõtjaid, kelle ärialasest kvalifikatsioonist sõltub võrgustiku maine kujundamine ja säilitamine.

21. Kuna frantsiisandja kontrollib frantsiisivõtja poolt müüdava kauba valikut, on klientidel võimalik igalt frantsiisivõtjalt osta sama kvaliteediga tooteid. Teatud juhtudel – näiteks moekaupade müügi puhul – võib objektiivsete kvaliteedinõuete kehtestamine osutuda ebapraktiliseks. Frantsiisivõtjate suure arvu tõttu võib selliste nõuete järgimise tagamine osutuda ka liiga kulukaks. Sellisel juhul võib lepingutingimust, mille kohaselt on frantsiisivõtja kohustatud müüma ainult frantsiisandja või tema poolt valitud tarnijate tooteid, pidada vajalikuks võrgustiku maine kaitsmise seisukohalt. Samas ei või sellise lepingutingimusega keelata frantsiisivõtjal hankida neid tooteid teistelt frantsiisivõtjatelt.

22. Lõpuks tuleb märkida, et kuna reklaamimine aitab kujundada võrgustiku nime või kaubamärgi kuvandit avalikkuse silmis, siis on ka lepingutingimus, mille kohaselt peab frantsiisivõtja kooskõlastama frantsiisandjaga kõik reklaamid, vajalik võrgustiku identiteedi säilitamiseks, tingimusel, et selline nõue puudutab ainult reklaamide olemust.

23. Teisalt tuleb rõhutada, et teatud lepingutingimused piiravad konkurentsi võrgustiku liikmete vahel, olemata üleüldse vajalikud edastatud oskusteabe kaitsmiseks või võrgustiku identiteedi ja maine säilitamiseks. Sellisteks lepingutingimusteks on sätted, millega jagatakse turud frantsiisandja ja frantsiisivõtja vahel või erinevate frantsiisivõtjate vahel või millega frantsiisivõtjatel keelatakse osutada üksteisele hinnakonkurentsi.

24. Sellega seoses tuleks eelotsusetaotluse esitanud kohtu tähelepanu juhtida lepingutingimusele, mis kohustab frantsiisivõtjat müüma lepingujärgseid tooteid ainult lepingus määratletud ruumides. See lepingutingimus keelab frantsiisivõtjal teist kauplust avada. Sellise keelu tegelik mõju saab ilmseks, kui uurida seda koos frantsiisandja kohustusega tagada, et frantsiisivõtjal on ainuõigus tema ärinime või kaubamärgi kasutamiseks teatud territooriumil. Selle kohustuse täitmiseks peab frantsiisandja hoiduma samal territooriumil tegutsemisest ja lisaks kohustama teisi frantsiisivõtjaid võtma enesele kohustust mitte avama teist kauplust väljaspool oma territooriumi. Sedalaadi lepingutingimuste kombinatsiooni tulemusena jagatakse turud frantsiisandja ja frantsiisivõtja vahel või erinevate frantsiisivõtjate vahel ning seeläbi piiratakse konkurentsi võrgustiku siseselt. Euroopa Kohtu 13. juuli 1966. aasta otsusest (liidetud kohtuasjad 56/64 ja 58/64: *Consten ja Grundig versus komisjon*, EKL 1966, lk 299) ilmneb, et selliste piirangutega piiratakse konkurentsi artikli 85 lõike 1 tähenduses, kui need piirangud puudutavad hästituntud ärinime või kaubamärki. Muidugi on võimalik, et potentsiaalne frantsiisivõtja ei võtaks enesele ketiga liitumise riski, investeerides oma raha, makstes suhteliselt suurt sisenemistasu ja kohustudes maksma märkimisväärset igaaastast kasutustasu, kui ta ei saaks loota oma äritegevuse kasumlikkusele, mis tuleneks teatavast kaitsest frantsiisandja ja teiste frantsiisivõtjate poolt osutatava konkurentsi vastu. See asjaolu on aga oluline ainult lepingu hindamisel artikli 85 lõikes 3 sätestatud tingimuste seisukohalt.

25. Ehkki lepingutingimused, mis piiravad frantsiisivõtja vabadust määrata oma hindu, piiravad konkurentsi, ei saa konkurentsi piiramiseks pidada seda, kui frantsiisiandja annab frantsiisivõtjatele ainult hinnasuuniseid, tingimusel, et hindade tegelikult kohaldamisel ei ole tegemist frantsiisiandja ja frantsiisivõtja vahelise või frantsiisivõtjate vahelise kooskõlastatud tegevusega. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on teha kindlaks, kas see tingimus on käesoleval juhul täidetud.

26. Lõpuks tuleb lisada, et kauba turustamiseks sõlmitud frantsiisilepingud, mis sisaldavad sätteid, millega turud jagatakse frantsiisiandja ja frantsiisivõtja vahel või frantsiisivõtjate endi vahel, mõjutavad igal juhul liikmesriikidevahelist kaubandust ka siis, kui need sõlmitakse samas liikmesriigis tegutsevate ettevõtjate vahel, kui nendest lepingutest tulenevalt on frantsiisivõtjatel keelatud alustada tegevust teises liikmesriigis.

27. Eeltoodut arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata järgmiselt:

1) Kauba turustamiseks sõlmitud frantsiisilepingute vastavus artikli 85 lõikes 1 sätestatule sõltub konkreetsete lepingute tingimustest ja majanduslikust kontekstist.

2) Lepingutingimused, mis on vältimatult vajalikud tagamaks, et frantsiisiandja poolt antud oskusteave ja abi ei osutuks kasulikuks konkurentidele, ei kujuta endast konkurentsi piiramist artikli 85 lõike 1 tähenduses.

3) Lepingutingimused, millega luuakse kontrollisüsteem, mis on vältimatult vajalik ühise ärinime või kaubamärgi all tegutseva võrgustiku identiteedi ja maine säilitamiseks, ei kujuta endast konkurentsi piiramist artikli 85 lõike 1 tähenduses.

4) Lepingutingimused, millega turud jagatakse frantsiisiandja ja frantsiisivõtja vahel või frantsiisivõtjate endi vahel, kujutavad endast konkurentsi piiramist artikli 85 lõike 1 tähenduses.

5) Asjaolu, et frantsiisiandja annab frantsiisivõtjale hinnasuuniseid, ei kujuta endast konkurentsi piiramist, kui hindade tegelikult kohaldamisel ei ole tegemist frantsiisiandja ja frantsiisivõtja vahelise või frantsiisivõtjate vahelise kooskõlastatud tegevusega.

6) Kauba turustamiseks sõlmitud frantsiisilepingud, mis sisaldavad sätteid, millega turud jagatakse frantsiisiandja ja frantsiisivõtja vahel või frantsiisivõtjate endi vahel, võivad mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust.

Teine küsimus

28. Teise küsimusega, mis esitati vaid puhuks, kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt, soovitakse saada teada, kas kauba turustamiseks sõlmitud frantsiisilepingute suhtes on kohaldatav komisjoni 22. märtsi 1967. aasta määrus nr 67/67/EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 3 kohaldamise kohta ainuõigusliku turustuskokkuleppe liikide suhtes. Arvestades eespool toodud märkusi lepingutingimuste kohta, mis sisaldavad sätteid, millega turud jagatakse frantsiisiandja ja frantsiisivõtja vahel või frantsiisivõtjate vahel, on see küsimus teatud määral asjakohane ja vajab seega uurimist.

29. Frantsiisiandja Pronuptia de Paris on seisukohal, et Euroopa Kohus peaks teisele küsimusele vastama jaatavalt. Frantsiisiandja väidab, et määrus nr 67/67/EMÜ on kohaldatav ainuõiguslike tarne- ja ostulepingute suhtes ka siis, kui need lepingud näevad muu hulgas ette ettevõtja kaubamärgi või muu eristava sümboli kasutamiseks litsentside andmise. Frantsiisilepingu puhul kaasnevad ainuõigusest tulenevate tarne- ja ostukohustustega eelised, millele viidatakse määruse nr 67/67/EMÜ preambuli kuuendas põhjenduses. Lepingutingimused, millele ei viidata määruse nr 67/67/EMÜ artiklis 2, ei takista erandi kohaldamist tingimusel, et nendega ei piirata konkurentsi artikli 85 lõike 1 tähenduses.

30. Frantsiisivõtja pr Schillgalis on seisukohal, et määrus nr 67/67/EMÜ ei ole kohaldatav frantsiisilepingute suhtes. Frantsiisivõtja väidab esiteks, et see määrus koostati komisjoni tollaegsete kogemuste põhjal, mis hõlmasid ainult ainuõiguslikke turustuskokkuleppeid. Teiseks, võrreldes tarnija kontrolliga oma turustajate üle on frantsiisiandjal frantsiisivõtja üle palju suurem võim. Kolmandaks on frantsiisilepingutele olemuslikult omasel konkurentsi piiramisel ka horisontaalne mõju, kuna frantsiisiandjal on reeglina tütarühingud, kes viivad äritegevust ellu frantsiisivõtjatega samal turustustasandil.

31. Prantsuse valitsus märgib vaid, et määrus nr 67/67/EMÜ ei tundu olevat kohaldatav kõnealust liiki lepingute suhtes.

32. Komisjon möönab, et tal ei ole veel piisavalt kogemusi frantsiisilepingute rahuldava definitsiooni sätestamiseks. Komisjon lisab, et määruse nr 67/67/EMÜ eesmärk ei ole võimaldada erandeid konkurentsi piiramise osas, mis kaasneb äri- või kaubanime või kaubamärgi kasutamist lubamist reguleerivate lepingutega; komisjoni arvates on taolise kasutuslitsentsi andmine koos oskusteabe edastamise ja ärialase abi andmisega frantsiisilepingute peamised elemendid. Kui aga sedalaadi litsentsileping sisaldab lepingut kauba tarnimise kohta jaemüügi eesmärgil ning kui tarneleping on litsentsilepingust eraldatav, võib määrus nr 67/67/EMÜ olla kohaldatav tarnelepingu suhtes tingimusel, et see vastab määruses sätestatud tingimustele. Ainuõiguslikule turustajale ei või kohaldada muid konkurentsi piiranguid peale määruse artikli 1 lõikes 1 ja artikli 2 lõikes 1 viidatud piirangute. Bundesgerichtshof'is menetluse algatamise põhjuseks olevates lepingutes sisalduvad tegevuskohta reguleerivad tingimused tekitavad ainuõigusliku turustamise kokkuleppe ja kasutuslitsentsi käsitleva kokkuleppe vahel nii tiheda seose, et moodustub jagamatu tervik. Seetõttu ei ole grupierand komisjoni väitel kohaldatav isegi mitte lepingu nende tingimuste suhtes, mis käsitlevad ainuõiguslikku turustamist.

33. Siinkohal tuleb viidata määruse nr 67/67/EMÜ mitmetele osadele. Esiteks määratletakse lepingute liik, mille suhtes võib kohaldada grupierandit, tarne- ja ostukohustuste alusel, mis võivad (aga ei pruugi) olla kahepoolsed, ent mitte selliste tegurite alusel nagu ühtse ärinime või kaubamärgi kasutamine, ühtsete turustusmeetodite rakendamine ja kauba turustamiseks sõlmitud frantsiisilepingust tulenevate eeliste eest kasutustasude maksmine. Teiseks tuleneb artikli 2 sõnastusest selgelt, et see artikkel hõlmab ainult ainuõiguslikke turustuskokkuleppeid, mis – nagu juba eespool märgitud – erinevad olemuslikult kauba turustamiseks sõlmitud frantsiisilepingutest. Kolmandaks on selles artiklis määratletud piirangud ja kohustused, mida võib kehtestada ainuõigusliku turustaja suhtes, ent samas ei mainita selles artiklis piiranguid ega kohustusi, mida võib kehtestada teise lepinguosalise suhtes. Kauba turustamiseks sõlmitud frantsiisilepingus on

aga frantsiisiandja kohustused, eriti kohustus anda frantsiisivõtjale oskusteavet ja abi, märkimisväärse tähtsusega. Neljandaks ei sisalda artikli 2 lõikes 2 sisalduv nimekiri kohustustest, mida võib turustajale kehtestada, kasutustasu maksmise kohustust ega sellistest lepingutingimustest tulenevaid kohustusi, millega kehtestatakse võrgustiku identiteedi ja maine säilitamiseks vältimatult vajalik kontrollisüsteem.

34. Seega tuleb järeldada, et määrus nr 67/67/EMÜ ei ole kohaldatav selliste kauba turustamiseks sõlmitud frantsiisilepingute suhtes, millega on tegemist käesolevas menetluses.

Kolmas küsimus

35. Arvestades eelotsusetaotluse esitanud kohtu teisele küsimusele antud vastust, ei ole kolmandale küsimusele vaja vastata.

Kohtukulud

36. Prantsuse valitsuse ja Euroopa Ühenduste Komisjoni poolt Euroopa Kohtule märkuste esitamisel kantud kulud ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse nimetatud kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS,

vastates Bundesgerichtshof'i poolt 15. mai 1984. aasta otsusega esitatud küsimustele, otsustab:

1) a) Kauba turustamiseks sõlmitud frantsiisilepingute vastavus artikli 85 lõikes 1 sätestatule sõltub konkreetsete lepingute tingimustest ja majanduslikust kontekstist.

b) Lepingutingimused, mis on vältimatult vajalikud tagamaks, et frantsiisiandja poolt antud oskusteave ja abi ei osutuks kasulikuks konkurentidele, ei kujuta endast konkurentsi piiramist artikli 85 lõike 1 tähenduses.

c) Lepingutingimused, millega luuakse kontrollisüsteem, mis on vältimatult vajalik ühise ärinime või kaubamärgi all tegutseva võrgustiku identiteedi ja maine säilitamiseks, ei kujuta endast konkurentsi piiramist artikli 85 lõike 1 tähenduses.

d) Lepingutingimused, millega turud jagatakse frantsiisiandja ja frantsiisivõtja vahel või frantsiisivõtjate vahel, kujutavad endast konkurentsi piiramist artikli 85 lõike 1 tähenduses.

e) Asjaolu, et frantsiisiandja annab frantsiisivõtjale hinnasuuniseid, ei kujuta endast konkurentsi piiramist, kui hindade tegelikult kohaldamisel ei ole tegemist

frantsiisiandja ja frantsiisivõtja vahelise või frantsiisivõtjate vahelise kooskõlastatud tegevusega.

f) Kauba turustamiseks sõlmitud frantsiisilepingud, mis sisaldavad sätteid, millega turud jagatakse frantsiisiandja ja frantsiisivõtja vahel või frantsiisivõtjate endi vahel, võivad mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust.

2) Määrus nr 67/67/EMÜ ei ole kohaldatav selliste kauba turustamiseks sõlmitud frantsiisilepingute suhtes, millega on tegemist käesolevas menetluses.

Mackenzie Stuart

Everling

Bahlmann

Joliet

Koopmans

Due

Galmot

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 28. jaanuaril 1986 Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

P. Heim

A. J. Mackenzie Stuart